

Εφαθ 7950/1999

Σύμβαση ασφάλισης ζωής. Καταχρηστικότητα Γενικού Όρου Συναλλαγών. Αύξηση ασφαλιστρών. Καταχρηστικός κρίνεται ο σχετικός όρος του παραρτήματος της βασικής συμβάσεως ασφάλισης ζωής γιατί η αύξηση του ασφαλιστρου έγκειται στην απόλυτη και χωρίς σπουδαίο λόγο μονομερή κρίση της ασφαλιστικής εταιρίας. Διατάραξη ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του ασφαλισμένου καταναλωτή.

(...) Η έννομη προστασία που παρέχεται με τις διατάξεις του ν. 2251/1994 στους καταναλωτές συνίσταται, μεταξύ άλλων, και στην απαγόρευση των καταχρηστικών γενικών όρων συναλλαγών, σύμφωνα δε με το άρθρο 2 παρ. 6 του ίδιου νόμου, γενικοί όροι των συναλλαγών που έχουν ως αποτέλεσμα την υπέρμετρη διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή απαγορεύονται και είναι άκυροι. Ο καταχρηστικός χαρακτήρας γενικού όρου ενσωματωμένου σε σύμβαση κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά τη σύναψή της και όλες οι υπόλοιπες ρητές της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται. Στη συνέχεια στην παρ. 7 του ίδιου άρθρου αναφέρονται ενδεικτικώς περιπτώσεις καταχρηστικών όρων, μεταξύ των οποίων και ότι τίμημα αόριστο και δεν επιτρέπουν τον προσδιορισμό του με κριτήρια ειδικά καθορισμένα στη σύμβαση και εύλογα για τον καταναλωτή. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 10 παρ. 9 του ίδιου νόμου, ενώσεις καταναλωτών που έχουν τουλάχιστον πεντακόσια ενεργά μέλη και έχουν γραφεί στο μητρώο ενώσεων καταναλωτών πριν από δύο τουλάχιστον έτη ή, σύμφωνα με την μεταβατική διάταξη του άρθρου 14 παρ. 2, και ενώσεις που έχουν εγγραφεί μέσα σε 18 μήνες από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού, εφόσον έχουν τουλάχιστον 500 ενεργά μέλη, μπορούν να ασκούν κάθε είδους αγωγή για την προστασία των γενικότερων συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού (συλλογική αγωγή). Ιδίως μπορούν να ζητήσουν, μεταξύ άλλων αναφερομένων περιπτώσεων, την παράλειψη παράνομης συμπεριφοράς του προμηθευτή, ακόμη και πριν αυτή εκδηλωθεί, ιδίως όταν συνίσταται στη διατύπωση καταχρηστικών γενικών όρων των συναλλαγών, και επί πλέον χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Για το καθορισμό της χρηματικής ικανοποίησης, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη ιδίως την ένσταση της προσβολής της έννομης τάξης που συνιστά η παράνομη συμπεριφορά, το μέγεθος της εναγομένης επιχείρησης του προμηθευτή και ιδίως τον ετήσιο κύκλο εργασιών της, καθώς και τις ανάγκες της γενικής και ειδικής πρόληψης. Ο νόμος στο σημείο αυτό χρησιμοποιεί τον όρο "χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης", όπως αναφέρεται στον Αστικό

Κώδικα (άρθρα 59, 299 και 932), πλην όμως η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης δεν έχει εδώ τον αποκαταστατικό χαρακτήρα, όπως γίνεται δεκτό για τις άλλες περιπτώσεις, δεν πρόκειται δηλαδή περί αποκαταστάσεως ζημίας μη περιουσιακής, αλλά στην πραγματικότητα πρόκειται περί αστικής κύρωσης, πράγμα το οποίο συνάγεται και από τα κριτήρια που προβλέπονται για τον καθορισμό του ύψους της, μεταξύ των οποίων ο νόμος αναφέρει όχι την ηθική μείωση της ένωσης, η οποία άλλωστε θα ήταν αδιανόητη, αλλά η ένταση της προσβολής της έννομης τάξης και τις ανάγκες της γενικής και ειδικής πρόληψης. Ο κυρωτικός χαρακτήρας της κατανήφησης εξηγεί και τον προβλεπόμενο στην ίδια διάταξη περιορισμό ότι δεν απαγγέλλεται παρά μόνο μία φορά, επί πλέον δε εξηγεί και τον προορισμό των εισπραττομένων χρηματικών ποσών για κοινωφελείς σκοπούς σχετικούς με την προστασία του καταναλωτή (άρθρ. 10 παρ. 13), ενώ με την εκδοχή του αποκαταστατικού χαρακτήρα η ρύθμιση αυτή θα ήταν ανακόλουθη (βλ. Σ. Ματθία, Η νομική φύση και τα αποτελέσματα της συλλογικής αγωγής, ΕλΔ 38 σελ. 1 επ., ΕΑ 1448/1998 ΔΕΕ 11-1086, αντιθ. Ι. Καράκωστα - Παρασκευής Παπαρσενίου. Η λειτουργία της χρηματικής ικανοποιήσεως κλπ, ΔΕΕ 5-475 επ., όπου αναλυτικά και άλλες απόψεις). Στην προκειμένη περίπτωση από τις ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων των διαδίκων που εξετάσθηκαν στο ακροατήριο του Πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου και περιέχονται στα ταυτάριθμα με την εκκαλουμένη πρακτικά, καθώς και από όλα τα έγγραφα που προσκομίζονται και επικαλούνται οι διάδικοι αποδείχθηκαν τα ακόλουθα περιστατικά. Η ενάγουσα - εφεσίβλητη έχει αναγνωρισθεί και λειτουργεί ως σωματείο με σκοπό την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών, και την εκπροσώπησή του ενώπιον των δικαστικών και διοικητικών αρχών, το καταστατικό της εγκρίθηκε με την υπ αριθμ. 2000/1995 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, αριθμεί περισσότερα από 500 ενεργά μέλη (βλ. 93/16-12-1996 απόσπασμα πρακτικών του Δ.Σ.) και έχει εγγραφεί στο μητρώο ενώσεων καταναλωτών της Νομαρχίας Αθηνών, όπως ορίζει η διάταξη του άρθρου 10 παρ. 5 του ν. 2251/1994, με αύξοντα αριθμό 1 στις 19-5-1995 (βλ. από 19-5-1995 πιστοποιητικό εγγραφής της Νομαρχίας Αθηνών), δηλαδή μέσα στο χρονικό διάστημα των 18 μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου (16-11-1994), και επομένως νομιμοποιείται στην άσκηση της κρινομένης αγωγής. Η εναγομένη - εκκαλούσα, η οποία είναι ασφαλιστική ανώνυμη εταιρεία, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της στον ειδικότερο τομέα των ασφαλειών ζωής συνάπτει ασφαλιστικές συμβάσεις με τους καταναλωτές και εκδίδει αντίστοιχα ασφαλιστήρια συμβόλαια που περιέχουν τους ΓΟΣ για την ασφάλεια ζωής και τους ειδικούς όρους που αφορούν ειδικές συμφωνίες μεταξύ αυτής και του συμβαλλομένου καταναλωτή και περιλαμβάνονται συνήθως σε ειδικά παραρτήματα της κύριας συμβάσεως ασφαλίσεως. Στο άρθρο 6 περ. β των γενικών όρων ενός από τα παραρτήματα με το τίτλο "πλήρης νοσοκομειακή περίθαλψη", στο οποίο περιέχονται ειδικότερες ασφαλιστικές καλύψεις και αποτελεί ένα σύνολο με το ασφαλιστήριο συμβόλαιο ζωής, αναφέρεται και ότι "η εταιρεία διατηρεί το δικαίωμα αλλαγής των ασφαλιστρών αυτής της κάλυψης σε οποιαδήποτε ημερομηνία ανανέωσής της".

Πρέπει να σημειωθεί ότι στην ασφαλιστική σύμβαση, η οποία πάντοτε είναι μία ενοχική σύμβαση διαρκείας που ο χρόνος εξαρτάται από τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο, το ασφάλιστρο, ως κύρια υποχρέωση του αντισυμβαλλομένου του ασφαλιστή και βασικός όρος της συμβάσεως, πρέπει να είναι ακριβώς προσδιορισμένο κατά την κατάρτιση της συμβάσεως, χωρίς να αποκλείεται ο ασφαλιστής να επιφυλάξει στον εαυτό του την αναπροσαρμογή του ασφαρίσματος στο μέλλον. Στην τελευταία όμως αυτή περίπτωση πρέπει να προσδιορίζονται στην αρχική σύμβαση τα κριτήρια με βάση τα οποία θα γίνεται η αναπροσαρμογή, έτσι ώστε ο ασφαλιζόμενος να γνωρίζει μεν ότι κατά τη διάρκεια της συμβάσεως ενδέχεται να αντιμετωπίσει αύξηση ασφαλίστων, που όμως θα γίνει με βάση γνωστά στον ίδιο εκ των προτέρων κριτήρια, τα οποία τον οδήγησαν στην κατάρτιση της συμβάσεως. Στη προκειμένη περίπτωση ο σχετικός όρος του παραρτήματος της βασικής συμβάσεως ασφαλίσεως ζωής, που φέρει τον χαρακτήρα γενικού όρου των συναλλαγών και που συνάπτει η εναγόμενη, παρέχοντας ασφαλιστική κάλυψη κατά του κινδύνου των αναφερομένων σ αυτό ασθενειών είναι καταχρηστικός, γιατί αφήνει χωρίς σπουδαίο λόγο τη μελλοντική αναπροσαρμογή (αύξηση) του ασφαλίστρου στην απόλυτη μονομερή κρίση της εναγομένης, χωρίς αναφορά κανενός κριτηρίου, αν και η αοριστία αυτή αφορά την αντιπαροχή του ασφαλισμένου στην εν λόγω σύμβαση ασφαλίσεως, δηλαδή ενός βασικού στοιχείου της όλης συμβάσεως, με αποτέλεσμα να διαταράσσεται υπέρμετρα η ισορροπία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του ασφαλισμένου καταναλωτή. Ο ισχυρισμός της εναγομένης ότι ο σχετικός όρος δεν δημιουργεί κανένα πρόβλημα στους ασφαλισμένους γιατί σε κάθε ανανέωση της συμβάσεως, αν πρόκειται να γίνει αύξηση των ασφαλίστων, αυτό τίθεται σε γνώση τους και ελεύθερα αποφασίζουν, αν τους συμφέρει, την παράταση ή όχι της ισχύος της ασφαλιστικής καλύψεως της ασθένειας. Όμως, ενόψει του ότι το παράρτημα που περιέχει τον όρο αυτό αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο με το ασφαλιστήριο ζωής και ισχύει εφόσον ισχύει και αυτό, σύμφωνα με τον 1ο όρο του παραρτήματος, η υφισταμένη δυνατότητα του καταναλωτή ασφαλισμένου να μη συμφωνήσει στην μονομερή αύξηση του ασφαλίστρου περιορίζεται υπέρμετρα, γιατί αυτός απέβλεψε στην ασφάλεια ζωής και στη νοσοκομειακή του περίθαλψη σε περίπτωση ασθένειας ενιαίως, έτσι ώστε και συμφέρουσα να μην είναι η αύξηση του ασφαλίστρου για τη δεύτερη να είναι αναγκασμένος να την αποδεχτεί. Το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, το οποίο με την εκκαλούμενη απόφαση του δέχθηκε τα ίδια και έκρινε τον επίδικο όρο καταχρηστικό, απαγορεύοντας τη χρήση του από την εναγόμενη, σωστά ερμήνευσε και εφήρμοσε τον νόμο και εκτίμησε τις αποδείξεις, όσα δε αντίθετα ισχυρίζεται η εναγόμενη με τον πρώτο λόγο της εφέσεώς της είναι αβάσιμα. Περαιτέρω αποδείχθηκε ότι η αρχικά εναγόμενη ασφαλιστική εταιρεία "ΑΣΤΗΡ", πριν από τη συγχώνευσή της με την εδώ εφεσίβλητη, ήταν από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις στο χώρο των ασφαλειών ζωής, με ακαθάριστα κέρδη κατά τη χρήση του έτους 1995 που έφθαναν στο ποσό των 792.087.173, με καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο 6.060.000 δραχμών και ετήσιο κύκλο εργασιών 54.000.000.000 (βλ. για τα στοιχεία ΕΑ 1448/1998). Αποδείχθηκε

επίσης ότι η εν λόγω ασφαλιστική εταιρεία έκανε λελογισμένη χρήση του παρεχομένου με τον επίμαχο όρο δικαιωμάτων της, αφού από το έτος 1992 που εφήρμοσε την κάλυψη της πλήρους νοσοκομειακής περίθαλψης (κάρτα νοσηλείας) πραγματοποίησε αναπροσαρμογή του ασφαλιστρού δύο φορές, την 1-10-1994 και την 1-2-1996 με μέσο ποσοστό αύξησης 15% και 19% αντίστοιχα, αν ληφθεί δε υπόψη η αυξητική τάση σε μεγάλο βαθμό του νοσοκομειακού και ιατρικού κόστους η εν λόγω αναπροσαρμογή των ασφαλιστρών κινήθηκε μέσα σε λογικά πλαίσια. Με βάση αυτά τα στοιχεία το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη και τις ανάγκες της γενικής και ειδικής πρόληψης στο τομέα αυτό των ασφαλειών, κρίνει ότι η χρηματική ικανοποίηση της ενάγουσας λόγω ηθικής βλάβης, με την εκτεθείσα έννοια, ανέρχεται στο ποσό των 500.000 δραχμών. Το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, το οποίο με την εκκαλουμένη απόφασή του έκρινε καταχρηστικό τον επίμαχο όρο και επιδίκασε ως χρηματική ικανοποίηση το ποσό των 20.000.000 δραχμών και στην συνέχεια δέχθηκε στο σύνολό της την αγωγή, σωστά μεν δέχθηκε την αγωγή κατά το πρώτο αίτημα, έσφαλε όμως ως προς το ύψος της επιδικασθείσας χρηματικής ικανοποίησης και πρέπει κατά τούτο να γίνει δεκτή η έφεση (2ος λόγος), να εξαφανισθεί η εκκαλουμένη κατά την διάταξη αυτή και αναγκασίως ως προς τη δικαστική δαπάνη, να κρατηθεί η υπόθεση, να ερευνηθεί η αγωγή κατά το κεφάλαιο της χρηματικής ικανοποίησης και να γίνει δεκτή κατά το ποσό των πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) δραχμών.